

УДК 338.31 : 658.5 : 330.15

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯМ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Козіна Т.В., к.с.-г.н.

(Подільський державний аграрно-технічний університет)

Сучасний стан розвитку більшості підприємств виробничої галузі характеризується нераціональним використанням ресурсів. Це призводить до того, що у виробництві накопичуються відходи, які є частиною сировини або продуктів життєдіяльності, що за різних причин не реалізуються у виробництві.

Нераціональне використання природних ресурсів, забруднення навколишнього природного середовища, накопичення відходів стає проблемою всієї країни на шляху до її економічного розвитку та зростання добробуту населення.

Надзвичайної актуальності набуває питання спрямування власних зусиль на ресурсоефективні заходи, необхідність яких не викликає сумніву, проте ми все ще знаходимося у самому початку шляху розроблення безвідходних технологій та ефективного впровадження безвідходного виробництва на підприємствах.

Згідно з Державним стандартом України (ДСТУ 3051-95), ресурсозбереження – це діяльність (організаційна, економічна, технічна, наукова, практична, інформаційна), методи, процеси, комплекс організаційно-технічних засобів, що супроводжують усі стадії життєвого циклу обкатів і спрямованих на раціональне використання та економне витрачання ресурсів [1].

Під ресурсоефективними заходами розуміється механізм проектування, виробництва та реалізації продукції, за якого не порушуються життєво важливі інтереси суспільства, суб'єктів господарювання та навколишнього природного середовища в результаті виникнення загроз у процесі здійснення взаємовідносин з приводу природокористування і збереження якісного стану навколишнього природного середовища.

Ресурсозбереження досить складно оцінити статистично, адже будучи надзвичайно ємнісним поняттям воно охоплює надзвичайно широкий спектр заходів, які в підсумку призводять до оптимізації виробничих процесів, підвищенню продуктивності праці та покращенню умов виробництва.

Серед таких позитивних ефектів – оновлення основних фондів, впровадження новітніх або більш досконалих технологічних процесів виробництва, вдосконалення організаційних та управлінських процесів, ефективне використання відходів виробництва, починаючи з мікрорівня і завершуючи макроекономічним масштабом [2].

Одним з вагомих складників ресурсозбереження є вторинний ресурсний потенціал. Навіть за кризових умов господарювання щорічно утворюється

близько 500 млн. т відходів, в структурі яких переважає паливно-енергетична, видобувна, металургійна, хімічна промисловість.

У перспективі передбачається формування ефективного механізму вторинного ресурсоспоживання і залучення у цю сферу іноземних інвестицій та інновацій. Зокрема, значного розвитку набувають напрями переробки пластику, використання макулатури, полімерної вторинної сировини, деревини; створюються потужності по переробці картонної, скляної, металевої та пластикової тари і упаковки, а також сільськогосподарських відходів.

Специфіка переробки вторинної сировини і відходів для подальшого використання полягає в здійсненні повного циклу робіт з виготовлення виробів з переробленої вторинної сировини, забезпечуючи їх багаторазове повторне використання. Метою стало досягнення екологічної рівноваги, ресурсозбереження та збереження навколишнього середовища за рахунок впровадження механізмів роздільного збору і повної вторинної переробки відходів пластмас.

Завдяки переробці вторинної сировини із пластику зберігаються природні ресурси, економиться витрата нафти, з якої спочатку проводиться полімер, скорочується обсяг відходів і знижуються викиди діоксиду вуглецю.

Сьогодні найприйнятнішим методом переробки та отримання вторинної сировини залишається процедура рециклінгу пластикового сміття, яка включає в себе наступні стадії: збір і сортування; багатоступінчате миття з використанням спеціальних засобів і лужних розчинів; дроблення; розплавлення; формування ниток; витягування ниток; отримання волокна; обробка в шнековому апараті (що підвищує в'язкість продукту і стерилізує його).

З кожним роком зростає кількість сміття на звалищах в усьому світі. При цьому найбільше побоювань викликають полімерні і пластикові вироби – 10-15% всього сміття на звалищах. Тривалий термін розкладання в природних умовах може затягнутися на сотні років. При цьому обсяг відходів не зменшується, а лише збільшує гори сміття погрожуючи екології катастрофою. Саме тому питання вторинної переробки настільки актуальне, і все більше компаній роблять акцент на виробництві своєї продукції з вторсировини.

Безпечна утилізація тари – актуальне завдання сьогодення, яку допоможуть вирішити фахівці утилізаційної компанії. Щодня проводиться і використовується велика кількість упаковок різних видів. Найчастіше контейнери застосовуються в побуті та промисловості. Основні види: пластикова тара; металева; паперова; скляна.

За рахунок своєї популярності ця зручна упаковка набула широкого поширення в світі. Зі збільшенням обсягів виробництва різних видів тари підвищується і кількість відходів даного типу. Їх надлишок згубний для навколишнього середовища і здоров'я населення. Цей матеріал практично не розкладається природним шляхом. В цей же час спалювати його небезпечно: токсичні речовини, які потрапляють в повітря, отруюють атмосферу. Єдиний безпечний спосіб – утилізація тари із пластику на спеціальному підприємстві.

Перероблений картон і папір можна використовувати повторно після втрати їх споживчих властивостей в первісному вигляді. Відходи подібної

продукції використовуються як наповнювачі на виробництвах. При рециклізації вона заново розбирається на волокна. Запечатаний папір попередньо проходить етап очищення від фарби. Таку тару можна використовувати повторно, але не більше одного-двох разів, адже волокна целюлози коротшають при переробці виробу (продукція, виготовлена з багаторазового брукхту, виходить неякісною). Тому папір все ж утилізується остаточно після певної кількості використань.

Скло також можна переробляти і використовувати повторно, але необмежену кількість разів (на відміну від паперу). Найбільша складність при переробці скляних відходів – сепарація від інших видів сміття. Неперероблені упаковка і контейнери з різних матеріалів несуть небезпеку для навколишнього середовища за рахунок токсичності цих відходів, а також надмірних обсягів сміття, який утворюється на звалищах.

Щоб зберегти навколишнє середовище і не забруднювати повітря, ґрунт і воду, промислові підприємства на обов'язкових умовах повинні здавати сміття на утилізацію. Це ж стосується і побутового сміття компаній, лікарень, закладів громадського харчування [3].

Утилізація сільськогосподарських відходів стосується залишків виробництва сільськогосподарської продукції. Це сировина, матеріали, засоби виробництва, що втратили свою виробничу та споживчу цінність й не можуть бути використані за прямим технологічним призначенням.

Утилізація відходів сільськогосподарських підприємств також може бути пов'язана з небезпечними відходами, що утворюються на фермах та виробництвах (лампи, шини, відходи техніки – шини, акумулятори, мастила, емульсій, ганчір'я промаслене, тара з-під пестицидів, біоцидів, неякісні корма для тварин, протерміновані хімічні, фармацевтичні речовини).

Головною рисою ресурсозберігаючої діяльності промислових підприємств повинна бути орієнтація на проведення комплексу заходів, які швидко реалізуються, охоплюють різні сторони його діяльності та дають змогу досягти максимального ефекту економії. Об'єктивні умови для їх здійснення повинна забезпечити цілісна система управління ресурсозбереженням на підприємстві [4].

Світовий досвід поводження з відходами пропонує безліч варіантів вирішення питання щодо їх раціонального використання, тож Україні слід лише вибрати найбільш прийнятний метод з огляду на внутрішні умови розвитку економіки країни.

Особливо цікавою для України є можливість використання відходів як вторинної сировини для енергетичного комплексу країни, а також у межах промислової кооперації. Таке залучення відходів може призвести до позитивних зрушень як у соціально-економічній сфері (належне використання відходів скоротить витрати на їх утилізацію, а використання для потреб енергетики суттєво скоротить тарифи на електроенергію), що також важливо з огляду на сучасну екологічну ситуацію, і в екологічній.

Окрім того, раціональне використання відходів обов'язково призводить до ресурсозбереження, адже скорочення ресурсів, як і зростання кількості відходів,

відбувається постійно, тож необхідно лише встановити правильний зв'язок між цими процесами.

Отже, раціональне ресурсоспоживання й ресурсозбереження – проблема комплексна й багатопланова. Перед більшістю підприємств в сучасних умовах постає необхідність у перспективному управлінні ресурсами задля досягнення довгострокових позитивних результатів діяльності та з тим, щоб зайняти стійке становище на ринку.

І від того, наскільки ефективно та раціонально здійснюється процес ресурсозбереження на підприємствах залежить розвиток як окремих підприємств, підвищення якості природокористування в розрізі економічної ефективності, так і збереження національного багатства країни в цілому.

Список літератури:

1. ДСТУ 3051-95. Ресурсозбереження. Основні положення (ГОСТ 30166-95). Діючий від 01.01.1997. *Наказ Держстандарту України від 28.03.1995 р. № 91.*
2. Іванишин В. В. Перспективні напрями енерго- і ресурсозбереження в сільськогосподарському виробництві. *Економіка АПК*. 2005. № 6. С. 26-31.
3. Сотник І.М. Еколого-економічні механізми мотивації ресурсозбереження: монографія. Суми: ВВП «Мрія-1» ТОВ. 2008. 330 с.
4. Щербак В.Г. Ресурсозбереження як пріоритетний напрямок розвитку підприємницького потенціалу аграрної сфери. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 7. С. 174–183.